

Veselin Vukotić
www.vukotic.net

Ankara

Univerzitet kao simbol za ukupni obrazovni sistem u jednoj zemlji postaje najvažnija klica opstanka i razvoja u budućnosti... Zato i ne treba zaboraviti da je sadašnjost budućnost koja je počela....

Šta će se dešavati sa visokim obrazovanjem u XXI vijeku, vijeku daljeg razvoja globalnog sela u kojem već živimo? Što je sudbina univerziteta u svijetu bez vidljivih granica? Da li će globalizacija dovesti do koncentracije kvaliteta u manjem broju visokorazvijenih zemalja, ili i univerziteti iz manjih zemalja imaju tu šansu? Da li sadašnji univerzitet može preživjeti u eri današnjih brzih promjena, i tehnoloških i društveno-ekonomskih? Ovo i niz drugih pitanja su bila predmet rasprave na konferenciji „Međunarodnog univerzitetskog Savjeta“ u Ankari sredinom decembra ove godine. Na konferenciji je bilo oko 400 rektora sa univerziteta prije svega Bliskog istoka, Azije, Afrike i Južne Evrope. Tema konferencije je bila „Nacionalne vrijednosti, shvatanja, vjerovanja i kultura u visokom obrazovanju u vremenu internacionalizacije“.

Da li internacionalizacija znači i integraciju? Odnosno, da li će globalizacija dovesti do utapanja nacionalne kulture, vrijednosti, vjerovanja u sadašnji dominantan zapadni model. Kakva je uloga univerziteta u tom kontekstu? Ključna teza za odgovor na ovo pitanje je da se univerziteti trebaju otvarati, međusobno saradivati, zajednički razvijati i nastavne programe i zajedničke naučno-istraživačke projekte. Ali, istovremeno, uz razvijanje univerzalnih vrijednosti, treba čuvati nacionalni identitet. Veoma je oštro istaknuta razlika između internacionalizacije (otvorenosti, prožimanja univerzalnog sistema vrijednosti) i integracije (potpunog stapanja i gubljenja identiteta). Od internacionalnih vrijednosti koje univerzitet treba da razvija posebno su istaknute: (a) **sloboda** iznošenja svih vrsta mišljenja; (b) **hrabrost** – kritički odnos prema stvarnosti i postavljanje pitanja, posebno od strane studenta; (c) **konkurencija** – razvoj duha inovacija kao osnov novog razvoja. Unutar ovih globalnih vrijednosti treba čuvati i razvijati nacionalne vrijednosti, vjerovanja, shvatanja, kulturu.

Iznijeta je i jedna teza koja bi, posebno kod strateški orjentisanih političara (kojih je, nažalost, sve manje), trebalo da bude misaono i vizionarski testirana. Zapravo, cjelokupni skup se odvijao u okvirima teze da „**će granice u ovom vijeku biti povučene ne od strane države, već će ih uspostavljati vrijednosti, shvatanja, vjerovanja i kultura, odnosno univerziteti**“. Na praktičnoj ravni ovo znači da je potrebno respektovati i ugrađivati nacionalne vrijednosti, stavove, vjerovanja i kulturu svake pojedinačne zemlje u procesu njene internacionalizacije. Odnosno, univerziteti dobijaju na taj način posebnu ulogu u očuvanju identiteta određene

države, nacije, etničke grupe. Univerziteti sve više postaju institucije ne samo duhovnog i kulturnog, već i praktičnog života. Umjesto industrije i fabrike – centra organizacije života u industrijskom društvu, univerzitet postaje „fabrika znanja“ i u globalnom svijetu novi centar organizacije društvenog života. Oni sve više postaju nosioci očuvanja i razvoja identiteta i prepoznatljivosti jedne zemlje i njenog naroda. Zar fabrike, svi vidovi proizvodnje i usluga nijesu toliko integrisani kroz međunarodne i multinacionalne korporacije da se od identitetske prepoznatljivosti? Dolazi do tzv. mekdonaldizacije svijeta. Sve je svuda vizuelno isto i bolest „dosade od istog“ sve je očiglednija u globalnom svijetu (zato turisti sve više traže neke nove, neotkrivene destinacije i nove oblike turizma).

Očuvanje nacionalnih vrijednosti, shvatanja, vjerovanja i kulture više nije moguće samo kroz nacionalne države i kroz fabriku (kao njenu ekonomsku ćeliju) i političke partije (kao osnovne političke ćelije). To postaju i znanje, nove ideje, inovacije... Stoga, univerziteti u globalnom svijetu postaju ključni centar i očuvanja i razvoja duha, kulture i novih razvojnih ideja. To neminovno vodi i ka promjeni uloge vlasti (politike): sa **platforme vladanja** mora se preći na **platformu podsticanja novoga, podsticanja inicijativnosti, podsticanja uspjeha, poštovanja postignuća i dostignuća**.

Kako ističe japanski strateg Kenichi Ohmae zadatak današnje vlasti je: **Obrazuj, obrazuj, obrazuj!** Kroz obrazovanje treba otvoriti pogled u budućnost koja je već davno počela. A to nije moguće uz pokoravanje obrazovanja mitu klasične zatvorene nacionalne države i uz zadržavanje klasičnog političkog sistema koji odgovara društvu koje je duboko u prošlosti. Ovo je važno upozorenje, posebno malim zemljama kakva je i Crna Gora. Na globalne promjene se mora odgovarati, ne zatvaranjem i „mozga i institucija“, što je slučaj danas u Crnoj Gori, već **otvaranjem!** A otvaranje ne znači razmjenu informacija na nivou državnih delegacija na nivou partija, privrednih delegacija, stranih konsultanata... Potrebno je otvaranje kroz prihvatanje i razvoj univerzalnih vrijednosti, a na kojim se sve više razvija društvo zasnovano na znanju! Da li u ovom kontekstu možemo prihvatiti kritiku da Crna Gora ima mnogo univerziteta? Da ih možda nije malo? Da li neko registruje koliko ima političkih partija, jedne institucije demokratije koja je u dubokoj transformaciji i dugoročno bez perspektive opstanka? Da li npr. Zakon o lobiranju nije dio tog (ne) svjesnog priznanja nemoći da se kroz partije zadovoljavaju interesi građana? Zar to isto ne potvrđuje sve važnija uloga NGO, nekih asocijacija?... I **sveštenici** su nekada bili najuticajni sloj u društvu, pa više nisu!

Naprijed vuče prije svega mišljenje zasnovano na viziji i procesnosti! Pri tom viziju ne treba shvatati kao pogled u budućnost! To je pogled **IZ** budućnosti na nas danas. Slično svetioniku, koji pruža informacije kapetanu broda iz daljine (budućnosti) kuda da plovi. A informacija iz budućnosti je da univerzitet postaje **osnovna ćelija društva zasnovanog na znanju**.

Lično iznenađenje nivoom inovacija na univerzitetima u zemljama za koje još nadmeno gledamo sa visine „evropskog Balkana“, manje je od saznanja koliko jedna nadiruća zemlja – Turska ulaže u obrazovanje i kulturu. Turska ima oko 160 univerziteta, oko 85 je osnovano u prethodne dvije decenije, a proces intenzivnog osnivanja novih univerziteta se nastavlja.

Sistem visokog obrazovanja je *jedinstven* (bez obzira da li se radi o privatnim ili državnim univerzitetima). Tako je i u većini drugih država sa oba kontinenta, gdje država određuje jasne *prioritete visokog obrazovanja* (sve više prirodne nauke, tehnika, umjetnost, nauka, nacionalna istorija, kultura...) i te *prioritete finansira* bez obzira da li su ti programi na državnim ili privatnim fakultetima... Zar i sada popularna turske TV serije nijesu dokaz jedne strateške akcije približavanja turske kulture svijetu, posebno stanovnicima EU? Zahvaljujući dijelom i tim serijama (naravno i kvalitetu ponude) broj turista u Turskoj se naglo povećava u posljednjih 5-6 godina. Ove godine se očekuje preko 30 miliona stranih turista. Naglo se povećava broj stranih studenata. Inače, Turska ima oko 75 miliona stanovnika, mladog i sve više obrazovanog stanovništva (50% stanovništva je mlađe od 28 godina, a oko 450.000 studenata diplomira godišnje), blizu 1000 milijardi eura GDP, oko 23000 stranih kompanija, stopa ekonomskog rasta u posljednjoj deceniji je oko 6%... I na ulici se zapaža pozitivna energija i ekonomski prosperitet... Izgleda, gdje je vrelo, tu će i kapati!